

μοις στατιστικές. Ο κόσμος π. χ. θά μάθῃ πῶς ἔκείνος ποῦ φυτεύει μπαμπάκι ἢ καλλιέργει ἑλιές, ἢ πορτοκαλιές, ἢ συκίτις κλπ. κερδίζει τόσο περισσότερο ἀπὸ κείνον ποῦ βγάξει τὴν ψυχὴν του σκάφτοντας τὴ σταφίδα του. Κοντὰ στὸν Α ἢ Β ποῦ διαβάσει τὴν ἡμερησίαν, θὰ τὸ μάθῃ καὶ ὁ Γιάννης καὶ ὁ Κώστας ὁ χωριάτης, καὶ ποῖος ξέροι εἶναι εἰ ἀπογελάσματα μπορεῖ νὰ ἔχῃ στὸ μυαλό του τέτοιο πρῶμα. Ἄν δημοσιεύονται στατιστικὲς δουλειᾶς ἐργαστασίων ὑφαντηρίων, κλωστήριων, — τὰ κέρδη ποῦ κάνουν, τὰ κεφάλαια ποῦ διαθέτουν, ὁ κόσμος θὰ τὰ διάβαζε, θὰ τὰ συζητούσε — καὶ ποῖος ξέροι ἂν ἐπὶ κάτω κάτω, ἀντὶ νὰ κινδυνεύῃ τοὺς παράδες του σὲ μετοχὲς μερικῶν τραπεζῶν, δὲν ἀποφάσισε νὰ λάβῃ μέρος εἰς ἐπιχειρήσεις πῶς τακτικὰ προσοδοφόρες καὶ ποῦ κάνουν καλλίτερο, πολὺ καλλίτερο, στὸν τόπο παρὰ ἂν οἱ οἱ μετοχὲς μιᾶς Τραπεζῆς εἶναι 200 καὶ μεθυσίον 100. — Ὅλοι λέμε πῶς ἐστὶν Ἑλλάδα ὁ κόσμος δὲν ἀποφασίζει νὰ διαθέσῃ κεφάλαια σ' ἐπιχειρήσεις. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, ἀληθέστατο, γιὰ βεβαιότατα ὁ τόπος μπορεῖ νὰ παράξῃ περισσότερα. Ἄλλὰ καὶ ποῖος ἐφρόντισε νὰ διδάξῃ τὸν κόσμο; Τὰ Σχολεῖα δχι βέβαια. Τὸ Ὑπουργεῖο μὲ τίς στατιστικὲς του; Βεβαιότατα δχι. Οἱ ἡμερησίδες; τὴ μόνῃ δουλειᾷ ποῦ κάνουν ἐδῶ κ' ἕνα χρόνο τώρα εἶναι νὰ σωνάζουν πῶς ὁ Χρυσάκης κατάρφει νὰ κἀν 200 ὀκάδες γάλα τὴν ἡμέρα. Ἐνας ποῦ δὲν ξέροι καλὰ τὸν τόπο, θὰ νόμιζε πῶς αὐτὴ εἶναι ἡ μεγαλύτερη βιομηχανία τοῦ τόπου μας. Ἄλλὰ ἴσως καὶ πολλοὶ αὐτοῦ θὰ τὸ νομίζον. Πολλοὶ παραπολλοὶ πιστεύουν πῶς τὰ καπέλλα τὰ φάθινα ποῦ φοροῦν καὶ ποῦ γράφουν μέσα «London», εἶναι Ἄγγλικα, ἐνῶ τὰ περισσότερα εἶναι καμωμένα ἀπὸ τοὺς καλοὺς βιομηχάνους μας Παπασπυρόπουλο καὶ Πουλόπουλο. Ἐπίσης πολλοὶ καμαρώνουν τίς Ἑγγυητικὰς φανέλλας τους, οἱ ὅποιες εἶναι καμωμένες στὸ Ν. Φάλτρο, ἀπὸ τὴν Ὑφαντ. Ἐταιρεία».

ΚΑΠΩΣ

Ξανάσανε ἡ ψυχὴ μας μὲ τῆς Ζαγορίτσιανης τὸ κατόρθωμα. Ἐτσι, ποῖος μπορεῖ νὰ πεῖ τίποτα; Τὸ ξεπαστρέμα τῆς Βουργαρίκης συμμορίας ἀπὸ τοὺς Ἑλληνομακεδόνες θάπεισε καὶ τοὺς Βουργάρους ἀκόμα πῶς ἀρχινήσαμε νὰ κουνῶμε λίγο κ' ἡμεῖς τὰ χέρια μας καὶ νὰ βάζουμε σ' ἐφεδρεία τὴ γλώσσα μας.

Γιὰ νάνα ὅμως τὸ καλὸ τέλειο — τὸ ξανάπαμε καὶ ἄλλοτες — πρέπει καὶ ἀπὸ δῶ, ἀπὸ τὴ λεύτερη Ἑλλάδα, νὰ δείχνονται κάπια φωτεινὰ σημάδια δράσης καὶ καλυτέρευσης.

Μὲ Ζαγορίτσιανη ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, καὶ μὲ Ρωμαϊκὴ Βουλὴ ἀπὸ τὴν ἄλλη, δουλιὰ σωστὴ δὲ γίνεται. Ἡ Βουλὴ μας εἶναι ἰκανὴ νὰ μουντζουρώσει χίλιες Ζαγορίτσιανες.

Ἡ ἱστορία μου εἶναι παράξενη, εἶπε. Τουλάχιστο ἦταν ἀρετὴ γιὰ νὰ κομματιάσῃ τὴν ψυχὴν μου καὶ τὴ θέλησή μου. Θὰ σοῦ τὴν πῶ: Ἴσως νὰ σοῦ φέρῃ ὠφέλιμες σκέψεις, ἔκείνες ποῦ θάβαν καὶ σ' ἔμένα μὰ πολὺ ἀργά.

Ἐνώρισε τὴ γυναῖκα μου καὶ θὰ θυμᾶσαι, δέχως ἄλλο, τὴν τέλεια καὶ μυστηριώδη ὁμορφίαν της, ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὴν ψυχὴν περισσότερο παρὰ ἀπὸ τὴ σάρκα. Πολλὲς φορὲς τὴν ζωγράφισα ἀλληγορικὰ ἐπὶ εἰκόνας τῆς καθάριας ὄνειροφαντασίας ποῦ ἔφταναν τὸν καλὸ καιρὸ. Ἦταν ἕνα πλάσμα σκαφτικὸ, φρόνιμο, βαθύ καὶ σιωπηλὸ, ἀξιο γιὰ πᾶσ' ἀγάπῃ. Κι ὅμως δὲν τὴν ἀγαποῦσα. Ἡ Ἑλένα μου γεννοῦσε τὸ θαυμασμὸ καὶ τὴν ἐχτίμηση, μὰ δὲν ἐβλεπα σ' αὐτὴν παρὰ ἕνα ἔξοχο μοντέλο καὶ δὲν ἔγτιμουσα παρὰ τὸν εὐγενεῖο της χαραχτήρα. Στὴν ἐποχὴ αὐτῆ, ἀγαπώντας μὲ πάθος τὴν τέχνην μόνον, δὲν ἐβλεπα τὴ ζωὴν παρὰ μὲ τὴ σκέψη, ἡ καρδιά μου δὲν εἶχε καθόλου ζυπνήσει, ὅτι δὲν εἶχε νὰ κἀν μὲ τὴ δουλιὰ μου μούφερνε βάρος. Ἦμουν ζωγράφος ὄνειριάρης καὶ δχι ἄνθρωπος ζωντανός. Ὅταν ἡ γυναῖκα μου ἔγερνε ἀπάνου μου, σκευόμουν τὴ ζωγραφικὴν καὶ τίς ἄλλες ὥρες ἔμενα ἀφερμένος καὶ κρύος.

Ἐμὲ μὲρα παρατήρησα τὴ χλωμάδα, τὸ μαρμαρὸ τῆς ψυχῆς καὶ ὄνειρευτῆς ἐκείνης ὁμορφιάς. Ἡ Ἑλένα ὑπέφερεν ἔξιασιν καὶ μούπαν τὴν ἀλήθειαν. Εἶχε πάθει ἀπὸ ἀρρώστια, ποῦ θὰ τὴν ἔφερνε εἰς λίγο στὸ θάνατο. Ἐμείναι

**ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ**

*Πέρα πέρα χρώματα διάφανα σμίγουν
Σὲ μαγικὸ ξεφάντωμα.*

*Ἐλα δηγῆτρα τῆς ψυχῆς καὶ πὲς μου, ποῦνα
Τὰ λούλουδα τάνεγγιχα τῆς ὁμορφιάς, ποῦ ἀνοίγουν
Στοῦ δειλινοῦ τὸ ροδογέλασμα,
Τὰ λούλουδα ποῦ τῆς ζωῆς τὸ μόνον κλειοῦνε;*

*Ἐλα τὴν ὄρα τούτη, ποῦ ἡ ψυχὴ μου οἰοκλαίει.
Τὸ πῶ λαφρό σου στέναγμα
Ἐσὸν ἀντίλαλος σημάτρου ἐρμονησιοῦ θὰ τῆς μι-
[λήσῃ.*

*Θλιμένη εἶναι ἡ ψυχὴ μου καὶ ὄλο θὰ σοῦ λέῃ
Μέσα στῆς θλίψης τῆς βουβῆς τὰγκάλιασμα
Ποῖον κόσμο ἀγάπης καὶ ὁμορφιάς μπορεῖ νὰ κλείσῃ.*

*Πονετικὰ, καλόγνωμη δείχνεται τώρα
Κ' ἡ Φύση στὰ θλιμμένα πλάσματα.
Παντοῦ ἀρμονία χύθηκε καὶ βασιλεύει.
Φέρει κ' ἐσὺ τῆς καλωσύνης σου τὰ πλούσια δῶρα
Τώρα, ποῦ στὰ ὁμορφα τοῦ πόνου μας συντρέμ-
[ματα
Κάποια ἀρμονία φευγάτη κ' ἡ ψυχὴ γυρεύει.*

*Καὶ στήλωσα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς προσεχτικὰ
Μὲς στὴν ἀπόκρυφον ψυχὴν τῆς Φύσης.
Καὶ μίλησα καὶ μᾶκουσαν πονετικὰ
Οἱ πλάστρες δύνამες τῆς Ζήσης.
Κι ἀπολογηθήσαν στὸ ρώτημά μου δλες μαζί,
Ρώτημα ἀνθρώπου μὲ ψυχὴ θλιμμένη
«Μάθε το, ἀφοῦ τὸ θέλῃς, πῶς ἡ ἀλήθεια ζῆ
Στὸν κόσμο μὲ τὸν πόνον ἀδερφωμένη.
Καὶ μοναχὰ ὁ καλὸς τῆνε θωρεῖ
Καὶ τὴ γροικαίει στὸ μυστικὸ τῆς Πλάσης θεῆνον».*

*Ἐ τῆς ἀλήθειας διαλεχτοί, θλιμένοι μου ἀδερφοί,
Γιὰ ἐσᾶς ἀγάτης ἀγαλμα μὲς στὴν ψυχὴν μου στήνον.*

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΑΡΕΤΑΣ

κατατρομαγμένος, ἡ συνείδησή μου παιδεύονταν, γιὰ τὴν εἶχα τόσο παραμελήσει, ἡ ψυχοπόνεση μου μίλησε, ντράπηκα γιὰ τὸν ἐγωισμό μου, ποῦ πρώτη φορὰ μου φανερόνταν. Τὴν ἴδια στιγμὴν ἡ Ἑλένα μὲ παρακάλεσε νὰ κάμω τὸ πολτραίτο της. Ἴσαμε τότες, ἀδιάζοντας τὸ εἶδος αὐτὸ, δὲν τὴν παρουσίαζα παρὰ ἀπρόσωπα ἐπὶ μυθολογικὲς σύνθεσις. Ἐστρεψά τὴν ἀποθυμίαν της μὲ πονεμένη χαρὰ: ἀποκρινόταν ὠμίμ' ἐπὶ τὴ γνώμη μου νὰ φυλάξω τὴν εἰκόνα, ἐκείνης ποῦ εἰς λίγο θὰ χανόταν γιὰ πάντα, κ' ἔστρεμα μὴπως, γνωρίζοντας τὴν κατάστασίν της, μου ζητούσε τέτοιο πρῶμα ὑπακούοντας ἐπὶ τὴν ἴδια τρομερὴ σκέψη μὰ δὲ μᾶφθε νὰ ἰδῶ τίποτις. Ἀρχινήσα ἕνα μεγάλο παστὴλ. Οἱ ὥρες ποῦ τὴ ζωγράφιζα ἦταν γιομάτις ἀπὸ τραγικὸ μυστήριον: μπορεῖς νὰ φανταστῆς τὴ λύπη ποῦ ἀνακατεύονταν ἐπὶ τὴ δουλιὰ μου. Ἀγάπησα τὴν τέχνην, μὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἴδια τιμωρήθηκα. Ὅσο περισσότερο ὁ πόθος μου νὰ τὴ διατηρήσω καὶ νὰ τῆνε φτιάσω μ' ἀνάγκαις νὰ βλέπω κατὰ πρόσωπον τὴν Ἑλένα, τόσο περισσότερο ὑπέφερα, γιὰ ἐβλεπα καθαρὰ τὴ φανερὴ προχώρηση τῆς ἀρρώστιας της κ' ἔστρεπε νὰ ὑποκρίνομαι. Στέκονταν ἡσυχὴ καὶ γλυκιά ἔκαμα ἕνα πολτραίτο ὁμορφο καὶ πραγματικὸ σῶμα, μὰ δὲν ἦμουν βέβαιος, βλέποντάς τὴν, ἐπειὶ ὅπως τὴν ἔφτιασα μὲ τὴν ἀλύπητη ἐστειρωσὴν ποῦ μου χάρισε ὁ Θεός, ἂν δὲν ἐνοιώσε τὴν ἀλήθεια. Ποτὲς δὲν ὑπόγραφα ἔργο τόσο τέλειο, ποτὲς ἡ Ἑ-

ΘΕΙΑ ΔΙΚΗ

Τοῦ Δ Ταγκόπουλου

Ὁ Γαβρίλης τοῦ Παβλῆ ἔζησε ἐπὶ τὴν Ἑβρώπη κάμποσα χρόνια σπουδάζοντας γεωργικὰ. Σὰν ξαναγύριζε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα πέρασε καὶ ἀπὸ τὴν πατρίδα του. Πατρίδα του κάποιον χωριδάκι τῆς Πελοπόννησος. Χάρηκε ποῦ ξαναεἶδε τὰ γαπημένα του χῶματα, δάκρυσε σὰν ἀντίκρυσε τὴ γριὰ μάνα του. Μὰ τὸ χωριὸν εἶχε κακὸ χάλι ἐκείνη τὴ χρονιά. Ἀρρώστια πρωτάκουστη χτύπησε τὰμπέλια τους. Κ' οἱ πῶ γέροι τέτοια ἀρρώστια δὲν τῆνε θυμοῦντανε. Χάθησαν τὰμπέλια τους, χάθηκα καὶ τὸ χωριὸν. Κρασί δίνανε καὶ πέρνανε στὰρι ἄλλες χρονιές. Τώρα χαρὰ σ' ὅσους εἶχανε λεφτὰ ἐπὶ τὴν κασέλα τους. Μὰ πόσοι εἶτανε ἀφτοί; Τὸ ἄλλο χωριὸν τί θὰ γίνῃ; Ὁ Γαβρίλης ὅπου πήγαινε, ὅπου στεκότανε, ἀφτὰ ἔκουε. Βρῆκε καὶ τὸν Παπὰ Γιάννη, τὸν ἡμερηῖον.

— Καλῶς ὦρισε, παιδί μου, τοῦ εἶπε. Σ' ἀσκημη χρονιά μᾶς βρῆκες. Ἐγὼ εἶπα τί πρέπει νὰ γίνῃ. Ἐτσι καὶ τὴν ἄλλη φορὰ μὲ τὴν ἀκρίδα. Φέραμε τὴν ἀγία κάρα ἀπὸ τὸ μοναστήρι, κάναμε μιὰ λιτανεῖα καὶ καθάρισε ὁ τόπος. Ἀφτὸ πρέπει νὰ γίνῃ καὶ τώρα.

— Κ' ἔχεις τὴν ἰδέαν, παπᾶ μου, πῶς μὲ τὴ λιτανεῖα θὰ φύγῃ ἡ ἀρρώστεια;

— Σίγουρα, παιδί μου. Ἀφτὰ εἶναι θεϊκὰ πράματα. Ὁργὴ Θεοῦ. Πρέπει νὰ δεηθοῦμε γιὰ νὰ μᾶς συχωρήσῃ καὶ νὰ μᾶς λυπηθῇ ὁ Θεός.

Τὰ ἴδια τοῦ εἶπε καὶ ὁ κύρ Στάμος, ὁ πρῶτος νοικοκύρης τοῦ χωριοῦ, τὰ ἴδια καὶ ὁ δάσκαλος, ἕνας φουστανελλὰς ποῦ χόρταινε τὰ παιδιὰ ξύλο· τὰ ἴδια ὄλοι. Μόνον ἀπὸ τὴ λιτανεῖα περιμένανε σωτηρία.

Τὸ βράδυ πῆγε σπῆτι τοῦ παπᾶς νὰ τονε χαιρετίσῃ. Γνωρίζονταν μὲ τὸ σπῆτι του, εἶτανε καὶ φίλος γκαρδιακός τοῦ μακαρίτη τοῦ πατέρα του. Φυσικὰ ἡ κουβέντα τους πρῶτα πρῶτα εἶτανε γιὰ τὰμπέλια καὶ γιὰ τὴ λιτανεῖαν.

— Ἀσκημη χρονιά, παιδί μου. Δὲν πᾶμε διόλου καλά. Παραστρατήσαμε ἀπὸ τὸν ἴσιον δρόμον καὶ ἀποτραβήχτηκα ὁ Θεός, γιὰ τὴν δὲ βλέπει πῶς προκοπῆ ἀπὸ μᾶς. Μιὰ φορὰ ποῦ οἱ ἀθῶροι εἶτανε καλοὶ, ὁ Θεός εἶτανε χαμηλὰ καὶ τονε γλείφανε τὰ βῶδια.

λενα δὲν ἦταν τόσο ὁμορφή ὡς τὴ στιγμὴν κείνη.

Ἐστρεψά ἀπὸ λίγες μέρες ἡ κατάστασις τῆς γυναίκας μου χειροτέρευσε καὶ κρεβατιώθηκε γιὰ νὰ μὴ ξανασηκωθῇ. Ἦσαν ἡ ὄρα, ποῦ σίμασε ἐπὶ τὴν πόρταν τοῦ χίρου. Μοῦ μίλησε μὲ παράξενη δύναμη ποῦ δὲ φανταζόμουν πῶς ὑπάρχει σ' αὐτὴν, μὲ τὸν ὁμορφο ποῦ δὲν τολμοῦσα νὰ τῆς ἀπολογηθῶ.

— Δὲ μ' ἀγάπησες; εἶπε. Τώρα μετανοῶνε γι' αὐτὸ, τώρα θὰ ὑποφέρῃς. Δὲν ἀγάπησες παρὰ τὴν τέχνην καὶ τὸν ὁμορφο ἐγωισμό σου: ὁ θάνατός μου σοῦ ζυπνᾶε τὴν ἀληθινὴν ζωὴν. Σ' εἰγ' ἀγάπησες, δὲν εἶμαι δυσαρστημένη γι' αὐτὸ μαζί σου. Χρειάζονταν ὁ χαμός μου γιὰ νὰ πάρῃς ἐφθῆση. Σ' ἀφῆνω ὅμως τὸ πολτραίτο τοῦτο· θὰ κρατήτῃ τὴ θέση μου ἐπὶ τὴν ψυχὴν σου καὶ μ' αὐτὸ, δεαν θὰ νοιώσῃς ὄλωσδιόλου, θὰ ξαναγυρίσω κοντὰ σου.

Ἐμείναι κατάπληχτος. Πέθανε καὶ ἄγρια λύπη μὲ κυρίεψε. Ἐζῆσα κάμποσον καιρὸν σὰν ἀφερμένος, ἔπειτα ἔφυγα γιὰ μακρινὸν ταξίδι καὶ ἀπὸ τότες κανεὶς δὲν ἔμαθε γιὰ μένα. Δὲν ἔχω τίποτα νὰ πῶ γιὰ τὴ ζωὴν μου ἴσαμε τὴ στιγμὴν ὅπου, δυὸ χρόνια ἀργότερα, συναπάντησα σ' ἕνα μουσεῖον τῆς Γερμανίας τὴ Λουκίλη Ντεραίν. Ἐβρίσκε δτι τὸ κορίτσι αὐτὸ εἶχε ἐκείνην ἀλλοτεσιὰ μιὰ σειρά εἰκόνας ποῦ εἶδειχταν τέχνην καταπληχτικὴν. Πρῶτον παντρευτῶ, ἔκαμα κάμποσον καιρὸν μαθητῆρα μου. Τὴν ξαναβρῆκα ξανά, μὲ ὁμορφίαν χτυπητὴν καὶ ἀποθυμητὴν μ' ἀγαποῦσε.